

Viereisen sivun kuvat:

Yllä Rätön lähteellä Liisi ja Seppo Haavisto - Paavo Ulla-Hilma-Seppo - ja Mari-Hermanni-Oskari-Juhani 17.7.-99
 Keskellä kuvan keskellä kasvava pöheikkö osoittaa puron paikan **Mari-Hermannin** pellolla 17.7.1999
 Alla Pöhekköisessä notkossa puro laskee Suulajärveen Juonoksen Paavon ja Salomonin Paavon tilojen välistä

Kalakankaantien länsipuolella oli mäntymetsäinen Saunamäki, joka laski lounaassa Avo-ojaan. Lännessä aiemmin mainittu ylänkö levisi Yläkylän pelloiksi.

Suulajärvi oli KJ:n pitäjän sekä Vammeljoen vesistön suurin järvi ja oli yhteydessä mereen Vammeljoen vesistöä myöten. Meriyhteytensä vuoksi se oli hyvin kalarikas järvi myös kalalajiensuhteen. Sinne nousi merestä "arvokaloja", joten se oli seudun väestölle erittäin tärkeä kalastuksen kannalta. Kysyin keran serkultani Mari-Hermanni-Risto-Maurilta, joka oli asunut Alakylässä lähes 18 vuotta ennen sotia, että mil työ oikei elittä siel Hämmeekylääs ko pellot olliit nii pienii ja suita ol paljo syömääs? Hää vastais jot "Potaattiloit kasvatettii pelloos ja Suulajärveest nostettii kallaa särpimeeks".

Järvi sai vetensä sitä ympäröivien hiekkaylänköjen rinteistä laskevista kirkaista puroista ja pojassaan olevista lähteen silmistä, eli ylängöiltä hiekan läpi siivilöityneestä pohjavedestä. Siksi siinä on lähteenkirka vesi vielä tänäkin päivänä. Suulajärven ympärillä ei ole saastuttavaa teollisuutta ei teho viljelyä eikä ranta-asutusta. Onneksi rannat ehtivät metsittyä ja pusikoitua ennenkuin venäläiset alkoivat rakentaa taatsojaan rantakyliin. Alakylän kohdalla edellämaitun jyrkän törmän ja pöheikköisen metsän takia eivät viitsi raivata tietä ja tonttia rantaan, vaan kippaavat entisille pelloille rakennustarpeet ja rakentavat sinne ilman minkäänlaista kaavaa.

Hiekkaperäisen ympäristönsä ansiosta Suulajärvellä oli paljon hiekkarantoja, loivasti syvenevinä, hiekkapohjaisina ne olivat lapsille mieluisia uimapaikkoja, joissa vesi lämpeni jo toukokuun lopulla samoihin lukemiin kuin Etelä-Suomessa kuukautta myöhemmin. Olen itse uinut siellä 22.toukokuuta ajankohtaan nähdessä pehmeän lämpöisessä vedessä.

Rannat ovat käytön puutteessa paikoin kaisloittuneet, mutta paljon on myös kaislattomia rantoja.

Järven pohjassa pulpuavat lähteensilmät aiheuttivat pyörteitä ja virtauksia veteen, josta oli usein seurauksena jäiden pettäminen, vesi saattoi olla sellaisissa paikoissa vain riitteessä keskellä talvea, niinpä Suulajärvi vaati veronsa useiden hukkumisten muodossa. Irene Nieminen, jonka isäkin hukkui järven heikkoihin jäihin, kertoo katselleensa talvella 1939 kun yläkyläläistä miestä naarattiin ylös järvestä ja saatiinkin, mutta elvytysyritykset eivät auttaneet. 1930-luvulla siellä meni jättien läpi henkilöauto, jolloin useampi henkilö hukkui.

Suulajärven vastarannalla näkyvät komeat, nykyisin metsää kasvavat, ennen aukeat, ylänkömaisemat Muolaan ja KN:n puolella. Kyseinen ylänkö jakaa vedet Vammeljoen- ja Vuoksen vesistöjen välillä. Vastarannan kylien asukkaat kävivät sieltä järven yli Hämeen puolella kaupoissa. Serkkuni Mari-Hermanni-Risto-Mauri haastoi mite hyö poikasiin näkkiit ko kaks neitosta soutiit vennee kans Kauko-Lempeelä puoleelt Alakylä rantaa ja vettiit vennee keulaa vähä maihe ja läksiit Rintkale kauppa. Sil aikaa hää poiki keraal kanto vennee yllää aika etäälle pellole. Siit hyö käivät pusikkoo uottamaa nähhäksee mitä tytöt tuumiit takasi tullesaa. Siithä nää tulliit ja ihmettelliit nii o samanlaine vene ko meilkii, mut männiit kuitekii ranta kummastelemaa viel, jot heijä venneesä on kaoont. Siit pojat pinkasiit metsää karkuu ja